

סיכומי הדרך היומי

ת"ר ושיננתם שיהיו דברי תורה | **מחודדים** | בפיך (קידושין ל')

לעילוי נשמת אימי מורתי מרת שינדל חיה חוה גאסט ע"ה בת הר"ר משה רוזנבאום זצ"ל נלב"ע יום רביעי כ"ט טבת תשע"ד ת.נ.צ.ב.ה.

מערכת: 073-249-0403 | sikumhadaf@bezeqint.net

לעילוי נשמת אבי מורי הר"ר צבי בן ר' אברהם גאסט ז"ל נלב"ע י"ט תשרי תשס"ד לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה. לעילוי נשמת אחי הר"ר משה בן ר' צבי גאסט ז"ל נלב"ע ל"ג בעומר תשס"ז לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.

נא להתפלל עבור פינחס בן פייגא מרים

דבר המערכת

קריאתה של בת קול

תא חזי!

בפרשיות אלו בת קול יוצאת ומכרזת ואומרת: בנים! הגיע זמן שובבי"ם! עת רצון הוא, הקריאה מעוררת ומכרזת 'אהבת אותנו ורצית בנו', ובפרט פרשיות וארא - בא (תא חזי) שהם מגלים לנו תכלית הבריאה, כשהקב"ה שידד מערכת הטבע ביציאת מצרים נתגלה לא רק מי ברא ומנהיג העולם כאמור 'אני ה' בקרב הארץ', אלא נתגלה גם בשביל מי ברא העולם ולמה ברא העולם, כל מטרת המכות ושינוי הטבע היו למען - 'שלח עמי ויעבדוני', הקב"ה אומר לנו בואו וראו שכל מטרת טבע הבריאה היא עבודת השם.

זכר ליציאת מצרים

בלוחות הראשונות חקוק שהשבת היא זכר למעשה בראשית, השמים והארץ מחודשים ונבראים הם והקב"ה חדשם ובראם, ושבת ביום השביעי, אולם בלוחות שניות חקוק שהשבת היא זכר ליציאת מצרים, מה ענין שבת שהיא זכר למעשה בראשית הקדום באלפי שנים ליציאת מצרים? אלא משום שביציאת מצרים נתגלה שתכלית מעשה בראשית היא עבודת השם, כאמור בלוחות השניות 'וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויוציאך השם אלוקיך משם ביד חזקה ובזרוע נטויה על כן צוך השם אלוקיך לעשות את יום השבת', ופירש רש"י: על מנת כן פדאך, שתהיה לו עבד ותשמור מצוותיו.

תכלית שמים וארץ

בשעה שעומדים ומקדשים בליל שבת ומעידים על בריאת שמים וארץ, אין מעידים רק מי בראם, אלא גם מדוע בראם ומה היא מטרת הבריאה (חידושי הר"ם). 'אתה קדשת את יום השביעי תכלית מעשה שמים וארץ', בשבת נתגלה תכלית הבריאה... וכן כתוב בתורתך 'ויכולו' - תכלית, ומהו התכלית? 'ויכל אלוקים ביום השביעי', ומתרגם בתרגום ירושלמי: וחמיד ה' (הובא ברש"י בספר הפרדס, ומוסיף: וכן הוא אומר נכספה וגם כלתה נפשי). וכפי שביאר האור החיים הקדוש ש'ויכל' הוא לשון תשוקה וחשק, על דרך אמרו 'למעשה ידך תכסוף', והיינו שבשבת גילה הקב"ה את תשוקתו למעשינו, 'עונג קרא ליום השבת' - העונג והנחת רוח שיש לו יתברך ממעשה עבודת השם של התחוננים היא השביתה - 'כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלוקים לעשות' ממה שיעשו התחוננים (עייני פי' הרא"ש עה"ת בשם הרמב"ן).

כל כלי מורה על מטרתו ותכליתו, וכל בר דעת המסתכל על כלי אינו רואה את חומר הגלם שלו רק רואה מטרתו ותכליתו למה הוא נעשה, העולם הוא הכלי שעל ידו מתענג הקב"ה ממעשה התחוננים, והיא הכרזת הבת קול של פרשיות השובבי"ם באו ראו ולמדו תכלית ומטרת העולם, אל תסתכלו על חומר הגלם שבו אלא על תכלית העולם שהוא ל-ע-ש-ו-ת!

אשה יראת ה' היא תתהלל

וכזאת הייתה האשה החשובה מרת שינדל חיה חוה גאסט ע"ה בת ר' משה ז"ל אשר יום השנה הראשון שלה יחול ביום כ"ט טבת, שלזכר ועילוי נשמתה יוצא עלון זה לאור עולם, 'לעשות' זאת הייתה מטרת ושאיתפתי חיייה, מה עוד ניתן לפעול ולעשות למען כבוד ה' ותורתו.

'כלה שענינה יפות כל גופה אינה צריכה בדיקה' - זו שהסתכלותה על העולם הייתה להביט על מטרת העולם זה מעיד על מהותה, מי שאינה מתפעלת מהחן והיופי של חומר הגלם של העולם עליה נאמר 'אשה יראת ה' היא תתהלל'.

'עוז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון' - זכתה בסוף ימיה לראות כיצד בנה ידידנו הדגול הר"ר אברהם שליט"א מרביץ תורה בכל העולם כולו, ועל ידו זוכים עשרות אלפים לחזור ולחדד את לימודם מדי יום ביומו, וע"י כך זוכים לקיים מצות תלמוד תורה כהלכתה.

ת.נ.צ.ב.ה.

אנא הקדישו את לימודכם ביום השנה לעילוי נשמתה

שבת קודש פרשת וארא - כ"ו טבת תשע"ה

דף ק"ה ע"א

ללישנא קמא שלחו ליה לאבוה דשמואל שיבמה שרקקה לפני ב"ד נפסלה מיבום וצריכה חליצה, והיינו גם לדעת רבי עקיבא הסובר שרקיקה אינה מעכבת, שכיון שרקיקה נעשית בדרך כלל אחר החליצה, הרואה אותה רוקקת סובר שחלצה, ואם יתירוה להתייבם יאמרו חלוצה מתייבמת, אבל קראה ולא חלצה לא נפסלה מיבום, כיון שקריאה נעשית גם קודם חליצה לא יטעו, אלא יאמרו שזו הקריאה שלפני החליצה.

ללישנא בתרא שלחו שאם רקקה לפני חליצה לא תרוק שוב אחר החליצה, שאין הסדר מעכב, ולא תחזור לרוק שאז יאמרו שהרקיקה הראשונה אינה כלום, ויתירו להתייבם זו שרק רקקה, והואיל וסתם רקיקה נעשית אחר חליצה הרואה את הרוקקת מתייבמת יבוא להתיר יבום אחר חליצה.

גידמת - חולצת בשיניה, דלא כתיב 'וחלצה בידה'.

דם השוות מפיו ומפי אמתו של זב אינו טמא כמעיינותיו - דכתיב 'זובו טמא', והנמצץ מפיו טמא שא"א בלא צחצוחי רוק.

רקקה דם הוא רקיקה, דלא כתיב 'זירקה רוק' ולא דבר אחר עמה, וא"א לדם בלא צחצוח רוק, והיינו במוצת ולא בשותתת.

'אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת' - כתב שהקב"ה מאמתו ומקיימו ואינו חוזר ומבטלו, והוא גזר דין שיש עמו שבועה, כאמור 'לכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה עד עולם'.

עוון בית עלי בזבח ובמנחה אינו מתכפר, לרבה - אבל מתכפר בדברי תורה, לאביי - בגמילות חסדים, רבה ואביי באו מבית עלי, רבה עסק בתורה וחי מ' שנה, אביי עסק בתורה ובגמ"ח וחי ס' שנה.

משפחה אחת בירושלים היו מבית עלי, והיו מתים בני י"ח שנה, אמר להם רבן יוחנן בן זכאי שיעסקו בתורה, ועשו כן וחי, וקראום משפחת יוחנן על שמו.

גזר דין של ציבור אפילו נחתם יכול להיקרע, שנאמר 'מי כה' אלוקינו בכל קראינו אליו', והא דכתיב 'דרשו ה' בהמצאו' דהיינו בעשרת ימי תשובה זהו ביחיד.

דף ק"ה ע"ב

קטן שחלץ אינה מתירה לשוק - ש'איש' כתיב בפרשה, ומ"מ לרבי מאיר מהני חליצתו לפוסלה להתייבם לאחים, אך לחכמים אין חליצתו כלום.

קטנה שחלצה - לרבי מאיר הוקשה לאיש וחליצתה פסולה, לרבי יוסי חליצתה כשרה, שרק 'איש' [-ולא קטן] כתוב בפרשה אך אשה לא כתוב. ומאימתי חולצת - לרבי נחמן משתגיע לעונת הפעוטות, לרבי משתגיע לעונת נדרים, והלכתא רק משהביאה שתי שערות.

עיני המתפלל - נחלקו רבי חייא ורבי שמעון ברבי אם

צריך שיהיו למטה כלפי ארץ ישראל, ששם השכינה, ככתוב 'והיו עיני ולבי שם כל הימים', או שיהיו למעלה, ככתוב 'נשא לבבנו אל כפים', ורבי ישמעאל ברבי יוסי אמר בשם אביו עיניו למטה ולבו למעלה לקיים שניהם.

רבי ישמעאל ברבי יוסי כיון שהיה בעל בשר היה פוסע על ראשי עם קדוש למקומו בישיבתו של רבי, והקפיד עליו אבדן. אמר לו: אני רבי ישמעאל בן רבי יוסי שבאתי ללמוד תורה מרבי. אמר לו: וכי אתה הגון ללמוד תורה מרבי. אמר לו: וכי משה היה הגון ללמוד תורה מפי הגבורה, אמר לו: וכי משה אתה, אמר לו: וכי רבך אלוקים הוא, ונענש רבי (על שלא מיחה באבדן) בכך שרבי ישמעאל קראו 'רבך' ולא 'רבי'. רבי אמר לאבדן לבדוק יבמה אם כבר גדולה, כשיצא אמר רבי ישמעאל בשם אביו שלא כתוב 'אשה' בפרשה וגם קטנה כשרה, אמר רבי לאבדן שאין צורך לבדקה אחר שכבר הורה זקן, כשחזר אבדן למקומו פסע על ראשי עם קדוש, אמר לו רבי ישמעאל: מי שצריך לו עם קדוש יפסע על ראשי עם קדוש, ומי אמר רבי לאבדן שיעמוד על מקומו. ובאותה שעה נצטרע אבדן, וטבעו שתי בניו, ומיאנו שתי כלותיו בבעליהן, ואמר רב נחמן בר יצחק בריך רחמנא שבייש לאבדן בעוה"ז.

הלכה חליצה בג', ואפילו בדיעבד אין די בפחות, ואין צריך ה' אפילו לכתחילה (וראה לעיל סוף ק"א).

מעשה באחד שחלץ בינו לבינה בבית האסורים, וראום שני עדים בחוץ, ובא מעשה לפני רבי עקיבא כשהיה בבית האסורים, והכשיר החליצה.

יום ראשון פרשת בא - כ"ז טבת תשע"ה

דף ק"ו ע"א

חליצה מוטעת כשרה, לריש לקיש היינו שאומרים לו 'חלוץ לה ובכך אתה כונסה', לרבי יוחנן באופן זה לא מהני שהרי צריך דעת שניהם לחליצה, ולרבי חייא אכן לא מהני להתירה, אך מהני לפוסלה עליו ששוב אסור ליבמה וצריכה חליצה שנית. ולשיטת רבי יוחנן ורבי חייא חליצה מוטעת היינו שאומרים לו 'חלוץ לה על מנת שתתן לך מאתים זוז', שהחליצה כשירה אפילו אם לא נתנה לו, שכל דבר שאי אפשר לעשותו ע"י שליח לא מהני ביה תנאי.

אמרו לו חלוץ לה על מנת שתתן לך מאתיים זוז אינה חייבת ליתן שכרו, שיכולה לומר לו משטה אני כך כיון שמוטל עליו לחלוץ לה, וכדמצינו במי שהיה בורח מבית האסורין והייתה מעבורת לפניו ואמר לו טול דינר והעבירני שאין לו אלא שכרו.

גט מוטעה פסול, כגון נתן לה גט על מנת שתתן לו מאתים זוז ולא קיימה התנאי, שגט כשר ע"י שליח ולכן מהני בו תנאי.

חליצה וגט מעושה - אם כפוהו עד שאמר רוצה אני כשרים, וכדמצינו לגבי קרבן שנדר שנאמר 'קריב אותי' מלמד שכופין אותו, יכול בעל כרחו ת"ל 'לרצונו', אלא כופין אותו עד שיאמר רוצה אני.

חליצה ומיאון כשאין הב"ד מכירין אותם: לרב הונא - יכולים לעשות, לפיכך אין העדים כותבין גט חליצה ומיאון א"כ מכירין אותם, דחיישינן לב"ד שיראו הגט ויסמכו עליו. לרבא - אין ב"ד חולצין וממאנין א"כ מכירין, לפיכך כותבין העדים אע"פ שאין מכירין, ולא חיישינן לב"ד טועין.

דף ק"ו ע"ב

'וקראו לו זקני עירו ודברו אליו' - משיאים לו עצה ההוגנת לו, שאם הוא זקן והיא ילדה או להיפך אומרים לו: כלך אצל כמותך ואל תכניס קטטה לתוך ביתך.

בתחילת סדר החליצה היא אומרת: 'מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי', והוא אומר: 'לא חפצתי לקחתה', ואומרים זאת בלשון הקודש.

'ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים וחלצה נעלו מעל רגלו וירקה בפניו' - רוק הנראה לדיינים.

'וענתה ואמרה: ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה אח בית אחיו' - בתחילה היו הדיינים מקרין היבמה עד כאן, ופעם אחת הקרא רבי הורקנוס גם את הפסוק האחרון שבפרשה 'ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל', והוחזקו כולם לנהוג כן.

'ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל' - לת"ק מצוה בדיינים שיכריזו כן ולא בתלמידים, לרבי יהודה - מצוה על כל העומדים שם לומר 'חלוץ הנעל', ולרבי טרפון יאמרו כן ג' פעמים.

מצות חליצה: לכתחלה היא קוראת 'מאן יבמי...', הוא קורא 'לא חפצתי לקחתה', חולצת, רוקקת, קוראת 'ככה יעשה...', הקדים רקיקה לחליצה - מה שעשה עשוי.

המקרא את האשה בשעת חליצתה לא יפסיק בין 'לא' ל'אבה יבמי', שאז משמע אבה יבמי, ולאביי גם כשמקרא היבם לא יפסיק בין 'לא' ל'חפצתי לקחתה' שאז משמע חפצתי לקחתה, ורבא סובר שביבם אין להקפיד ש'לא' הוא פתיחת דבריו ואין חשש.

כותבין בגט חליצה: לאביי - הקראנו לה מ'מאן יבמי' עד 'אבה יבמי', והקראנו לו מ'לא' עד 'לקחתה', והקראנו לה מ'ככה' עד 'חלוץ הנעל', משום שהגט אינו משורטט, ורק עד ג' תיבות מפסוק מותר לכתוב בלא שרטוט. למר זוטרא - משרטט וכותב כל מאמרי היבם והיבמה. ואף שאין כותבים פרשה מן התורה בפני עצמה, כאן ספירת דברים היא ואין כוונתו לשם פרשה, ולכך הלכה כמר זוטרא שבמקום מצוה מותר.

'ירקה בפניו' - אבל קלטתו הרוח והעבירתו שלא בא לפני היבם לא עשתה ולא כלום, לפיכך אם הוא גבוה והיא נמוכה כיון שיצא מפיה היה בפניו, אבל היא גבוהה והוא נמוך צריך שיגיע הרוק מול פניו קודם שיקלטו הרוח.

אכלה שום וגרגישתא ורקקה - לא עשתה ולא כלום, דבעינן 'ירקה' מעצמה.

'לעיני הזקנים וירקה' - צריכים הדיינים לראות הרוק כשיוצא מפי היבמה.

הדרן עלך מצות חליצה

יום שני פרשת בא - כ"ח טבת תשע"ה

דף ק"ז ע"א

פרק שלשה עשר - בית שמאי

לבית שמאי אין ממאנות אלא ארוסות, לבית הלל גם נשואות, וטעמם:

לרב יהודה אמר שמואל - לפי שאין תנאי בנשואין וחופה דעלמא, ואם ממאנת ויוצאת יאמרו יש תנאי בנישואין וחופה, וגם במסר האב לשלוחי הבעל לא מהני מיאון דלא פלוג רבנן. ובית הלל לא גזרו מיאון אטו תנאי דנשואין, שהכל יודעים שנישואי קטנה דרבנן הן.

לרבה ורב יוסף - חכמים תיקנו נישואי קטנה כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר, ואם תוכל למאן אחר חופה ונשואין ימנעו מלשאת אותה שאין אדם רוצה לעשות חופה דאיסורא ובעילת זנות, ותעקר תקנת חכמים, וכן במסר האב דלא פלוג רבנן. לבית הלל - כיון דאיכא קדושין וכתובה לא אתי למימר דבעילתו בעילת זנות.

לרב פפא - משום תקנת פירותיה, לבית שמאי - אם תוכל למאן יאכל גם הקרן כיון שאינה נשאת תחתיו, לבית הלל - אדרבה, כיון שידוע שיכולה למאן ישיב נכסיה כדי שלא יעצו לה קרוביה למאן.

לרבא - אין אדם טורח בסעודת נשואין ומפסידה, ואם תוכל למאן ימנע מלשאת אותה, לבית הלל - שניהם רוצים שיצא עליהם קול אישות.

דף ק"ז ע"ב

לבית שמאי ממאנת רק בבעל ולא ביבם, לבית הלל גם ביבם. לרב אושעיא - לבית הלל ממאנת רק למה שעשה היבם, מאמרו או ביאתו, אבל אינה ממאנת לזיקתו דרחמנא רמי עלה, לעולא - ממאנת גם לזיקתו, שעוקרת נשואי הראשון ושוב אין כאן זיקה.

צרת בתו קטנה הנשואה לאחיו שהייתה יכולה למאן בבעלה ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת גם לעולא הסובר שיכולה עדיין למאן לזיקתה, שכיון דמהני נשואי אחיו בבתו שתפול לפניו ליבום עם צרתה, נראת צרתה כצרת בתו ואסור לייבמה.

מיאנה בבעל מותרת לאביו - דהוי כאנוסת ומפותת בנו, מיאנה ביבם אסורה לאביו - משום מראית עין, כיון דמהני נשואי בנו

להפילה לפני יבמה ליבום נראית ככלתו.

יבמה שמיאנה באחד מהאחים: לרב - אסורה לכולן, כמו בגט שאם נתן לה אחד מהאחים פסלה על כולן. לשמואל - מותרת לשאר אחים, דלא דמי בעלת גט שגירשו אותה - שמכולם נתגרשה, לזו שהיא מיאנה - שדווקא בו מיאנה. לרב אסי - מותרת אפילו לו, שאף לעולה שיכולה למאן לזיקתה היינו ביבם אחד, אבל כשיש ב' יבמים אין מיאון לחצי זיקה. ונחלקו בדעת רבי יוחנן אם סובר כשמואל או כרב אסי.

לבית שמאי ממאנת רק בפני בעלה, לבית הלל גם שלא בפניו. ואשתו של פישון הגמל התירו גם לבית שמאי שתמאן שלא בפניו ואף אחר נישואין, כיון שהיה מכלה נכסי מלוג שלה.

לבית שמאי ממאנת בפני ג' מומחין, לבית הלל - בפני ג' אף שאינם מומחין, לרבי יוסי ב"ר יהודה ורבי אלעזר ב"ר שמעון - ממאנת בפני שנים, והלכה כמותם.

לבית הלל ממאנת אפילו ד' וה' פעמים, לבית שמאי - אין בנות ישראל הפקר, אלא ממאנת פעם ראשונה, וממתנת עד שתגדיל ותמאן ותנשא, ופירוש דבריהם - לשמואל צריך שתגדיל ותאמר רוצה אני במיאונים הראשונים, שמא חזרה בו מהמיאון, והקשו על דבריו מלשון בית שמאי. לעולה - כיון שמיאנה שוב אין מניחים לה להתארס בקטנותה שאז יכולה למאן, אלא או תתארס רק אחר שתגדיל, או שתנשא לאלתר ששוב אינה ממאנת (לדעת בית שמאי).

קטנה שצריכה למאן היינו שהשיאוה אמה ואחיה לדעתה, אבל שלא לדעתה א"צ למאן. לרבי חנינא בן אנטיגנוס - מי שאינה יכולה לשמור קידושיה אינה צריכה למאן, לרבי אליעזר - אין מעשה קטנה כלום, ולכן בת ישראל לכהן לא תאכל בתרומה, ובת כהן לישראל תאכל בתרומה.

יום שלישי פרשת בא - כ"ט טבת תשע"ה

דף ק"ח ע"א

בראשונה היו כותבין בגט מיאון ריבוי דברים, שוב חששו שיחליפוהו בגט גירושין ויכתוב סופר בור נוסח זה לגירושין, ותקנו לכתוב בקיצור: ביום פלוני מיאנה פלונית בת פלוני בפנינו. איזהו מיאון - אי אפשרי בפלוני בעלי, או אי אפשרי בקידושין שקידשוני אמי ואחי. לרבי יהודה אפילו יושבת באפריון והולכת מבית אביה לבית בעלה, ואמרה אי אפשרי בפלוני בעלי, ואפילו היו אורחים מסובין בבית בעלה והיא עומדת ומשקה עליהם, ואמרה להם אי אפשרי בפלוני בעלי, ואפילו שגרה בעלה אצל חנוני להביא לו חפץ משלו, ואמרה לחנוני אי אפשרי בפלוני בעלי, אין לך מיאון גדול מזה.

הלכה כרבי חנינא בן אנטיגנוס, שכל שאינה יכולה לשמור קידושיה אינה צריכה למאן.

קטנה שלא מיאנה ועמדה ונתקדשה או נשאת לאחר - לרבי יהודה בן בתירה הן הן דמיאוניה, וחכמים חולקים, והלכה כרבי יהודה בן בתירה אפילו אם הייתה נשואה לראשון.

לרבי אלעזר אין מעשה קטנה כלום, ואין בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ואינו יורשה ואין מיטמא לה, אלא שצריכה מיאון. לרבי יהושע בעלה זכאי בכל הנ"ל (במציאתה - הפקר ב"ד הפקר, מטמא לה - כיון שהוא יורשה הרי היא כמת מצודה).

לרבי אליעזר בן יעקב כל עכבה שמן האיש כאילו היא אשתו, שאינה מהאיש כאילו אינה אשתו, פירוש דבריו: לרבי יהודה אמר שמואל - תבעוה להנשא בעודה תחתיו ונתעכבה משום שהיא אשתו עדיין צריכה מיאון, נתעכבה מחמת בני אדם שאינם מהוגנין ולא מחמת האיש הרי זה מיאון. לאביי ורב חנינא בני רב אבין - כוונתו למה ששינו במשנה הבאה (המובא בקטע הבא).

הממאנת באיש - הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ולא פסלה מן הכהונה, נתן לה גט (אע"פ שהייתה יכולה למאן) - אסורים לקרובים ופסלה מן הכהונה.

דף ק"ח ע"ב

נשא קטנה ונתן לה גט, החזירה בעודה קטנה ומיאנה בו, נשאת לאחר ונתארמלה או נתגרשה ממנו - מותרת לחזור לראשון,

דאתי מיאון דידיה ומבטל גט דידיה. לרבא התנאים לא פליגי בזה, לרבי יהודה אמר שמואל - כן היא דעת התנא דרישא, אבל תנא דסיפא חולק וסובר דלא אתי מיאון ומבטל גט קמא ואסורה לחזור לו מחמת גט הראשון.

נשאה ומיאנה בו, החזירה בעודה קטנה ונתן לה גט, ונשאת לאחר ונתארמלה או נתגרשה - אסורה לחזור לראשון, מפני שנשאת לאחר מתוך שיצאה ממנו בגט.

יצאה ממנו בגט ונשאת לאחר ומיאנה בו - לרבי יהודה אמר שמואל ורבא נחלקו תנא דרישא ותנא דסיפא אם מיאון חבירו מבטל גט שלו ואין בזה איסור מחזיר גרושתו משנישאת או אין מבטל (אלא לרבי יהודה אמר שמואל תנא דסיפא סובר שאין מיאון מבטל גט בין מיאון שלו ובין של חבירו, ולרבא תנא דסיפא מחלק בין מיאון שלו שמבטל גט שלו, למיאון חבירו שאין מבטל גט שלו - שחוששים שמתוך שהוא גירשה ולא היא מיאנה בו ילך ויפייסה אחר שנישאת לאחר ויגרום לה למאן בשני, ולכן אסורה לחזור לו), לעולה גם תנא דסיפא סובר שמיאון חבירו מבטל גט שלו ומותרת לחזור לראשון, ורק אם נתגרשה ג' פעמים (אף מג' אנשים אחרים) לא אתי מיאון חבירו ומבטל גט שלו, וכל מי שיצאה ממנו בגט אסורה לחזור לו.

'מימנו בכסף שתינו עצינו במחיר יבאו' - בשעת הסכנה שנגזר שלא יעסקו בתורה למדנו תורה ע"י שכירות, ששכרו אדם בארבע מאות זוז לשאול את רבי עקיבא בבית האסורים ואת רבי יהודה בן בתירה בניצובין דבר הלכה. לרב יהודה אמר רב שאלו - יצאה מראשון בגט ומשני במיאון האם מותרת לחזור לראשון, ואסורה. לרבי ישמעאל ב"ר יוסי אין זה ספק שמותרת, שאם מתיר המיאון איסור כרת דאשת איש (שיוצאת מבעלה בלא גט), ק"ו שמתיר איסור החזרת גרושתו, אלא שאלתם הייתה אם אשת אחי אמו שהיא שניה לו נשאת לאחיו מאביו ומת אחיו, אם מועיל מיאונה שלאחר מיתה בנושאה הראשונים [-אחי אמו] במקום מצות יבום של נשואי שניה, ואסרו.

לשיטת הסוברים שאין מיאון חבירו מבטל גט שלו נחלקו אמוראים בדעת רב יצחק בר אשיאן אם מותרת לאחיו של ראשון, שי"א שלא אסרו אלא למגרש עצמו מתוך שמכרת ברמיזותיו וקריצותיו יגרום לה שתמאן בשני, ולכן רק הוא אסור ולא אחיו, וי"א שגזרו גם על אחיו שתהא אסורה עליו כגרושת אחיו משום הוא עצמו.

יום רביעי פרשת בא - א' שבט תשע"ה

דף ק"ט ע"א

המגרש את האשה והחזירה ומת - לת"ק מותרת ליבם, ולרבי אלעזר אסורה לו וחולצת, ונחלקו אמוראים בטעמו: לס"ד דעיפה - נשואין הראשונים מפילים ועמדה על היבם שעה אחת באיסור גרושת אחיו. והקשו שא"כ גם חליצה אין צריכה, וחזר עיפה לומר שאין יודע טעמו של רבי אלעזר. לאביי - רבי אלעזר מסתפק אם מיתה מפלת (ומתייבמת) או נשואין הראשונים מפילים (ופטורה מחליצה ויבום), ומספק חולצת ולא מתייבמת. לרבא - הכל יודעין שגרשה, אבל אין הכל יודעים שהחזירה שלפעמים מחזירה בלילה ומת בבוקר, ויאמרו שמיבם גרושת אחיו. לרב אשי - גזרו משום יתומה בחיי האב, שקיבל אביו קידושיה וגרושיה, והחזירה בעלה בעודה קטנה שאין קידושיה אלא מדרבנן, וכשמת אסורה על היבם באיסור גרושת אחיו דאורייתא.

קטנה שהשיאה אביה ונתגרשה הרי היא כיתומה בחיי אב, ואם החזירה בעלה בעודה קטנה ומת דברי הכל אסורה ליבם, שגירושיה גירושין גמורים מדאורייתא, ואין חזרתה חזרה גמורה, אבל גירשה כשהיא קטנה והחזירה כשהיא גדולה, או שגדלה אצלו ומת - או חולצת או מתייבמת, לרבי אלעזר - חולצת ולא מתייבמת, גזירה משום החזירה בעודה קטנה.

צרת מוחזרת - גם לרבי אלעזר מתייבמת, שמוחזרת גופה גזירה היא, וצרתה גזירה לגזירה שאין גוזרים אותה.

שני אחים נשואים שתי אחיות קטנות ומת בעלה של אחת מהן - היבמה פטורה מיבום וחליצה משום שהיא אחות אשתו של היבם. אחת גדולה ואחת קטנה - מת בעלה של קטנה, פטורה משום שהיא אחות אשתו של יבם. מת בעלה של גדולה: לרבי

אליעזר - מלמדים הקטנה שתמאן בבעלה וכך יוכל לייבם הגדולה. לרבן גמליאל - אם מיאנה בו מייבם את אחותה, ואם לא אין זיקת הגדולה אוסרת את אשתו עליו, ותשהה הקטנה אצלו עד שתגדיל ואז תפטר היבמה מאחר שנעשית אחות אשתו דאורייתא. לרבי יהושע - יש זיקה, ואשתו אסורה עליו משום אחות זקוקתו ומוציאה בגט, ואין מלמדים אותה למאן שצריך אדם להתרחק מהמיאונים, ולא תתייבם הגדולה משום שהיא אחות גרושתו אלא חולץ לה.

דף ק"ט ע"ב

יתרחק אדם מן המיאונים - שמא תתחרט כשתגדל, אך כדי לקיים מצוות יבום סובר רבי אליעזר שמלמדין אותה למאן כדתנן במתני'. ידבק אדם בחליצה ולא ביבום - כאבא שאול שאמר הכונס את יבמתו לשם נוי לשם אישות לשם דבר אחר כאילו פוגע בערוה וקרוב להיות הולד ממזר.

ידבק אדם בהבאת שלום - שתשלום שכרו גדול כגמ"ח, שאוכל פירות בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא, שנאמר 'בקש שלום ורדפהו' וכתוב בגמ"ח 'רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד'.

ידבק אדם בהפרת נדרים - שהנודר כאילו בנה במה בשעת איסור במות, והמקיימו כאילו הקריב עליה קרבן.

יתרחק אדם מקבלת פקדונות מבן עירו - שרגיל אצלו, ויטול את שלו ויחזור ויתבענו.

'רע ירוע כי ערב זר' - רעה אחר רעה תבא למקבלי גרים, שהם קשים לישראל כספחת, שאין בקיאים בדקדוקי מצוות ולמדים ישראל ממעשיהם. וכן לזה הנכנס להיות ערב שלוף דוץ.

'ושווא תוקעים בוטח' - זה התוקע עצמו לדבר הלכה. א. שלומד של על מנת לקיים, שאף שכר לימוד אין לו, כדכתיב 'ולמדתם ועשיתם' כל שישנו בעשיה ישנו בלמידה, ואפילו מלמדה לאחרים והם מקיימים אין לו שכר עשיה. ב. שמדמה מילתא למילתא ואינו שואל לרבו.

'הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה... מפחד בלילות' - לעולם יראה דיין עצמו כאילו חרב מונחת לו בין ירכותיו וגינהם פתוחה לו מתחתיו.

רבן גמליאל הסובר שקטנה תמתין עד שתגדל אצלו ואז תצא הגדולה משום אחות אשתו - לרב דווקא כשבעלה כשהיא גדולה, שאז נתקדשה לו מדאורייתא והמקדש אחות יבמתו נפטרה היבמה, דאתי קידושין ומבטלים הזיקה, לרב ששת אף שלא בעל, שקידושי קטנה תלויים ועומדים וכשגדלה גדלו עמה.

יום חמישי פרשת בא - ב' שבט תשע"ה

דף ק"י ע"א

קטנה שלא מיאנה, ובעלה אחר שגדלה, ונשאת לאחר - לרב אינה צריכה גט מהשני, שכבר קנאה הראשון מדאורייתא, לשמואל צריכה גט, שכל הבועל על דעת קידושין הראשונים הוא בועל ולא קנאה בבעילתו.

קידשה על תנאי וכנסה סתם ולא נתקיים התנאי - לרב צריכה גט, שבעלה לשם קידושין ומחל התנאי, לשמואל אין צריכה, שכל הבועל על דעת קידושין הראשונים בועל. (והוצרכו להשמיענו שתי המחלוקות ביניהם, בתנאי - השמיענו שגם בזה סובר רב שלא בעל על דעת התנאי, ובקטנה שהגדילה השמיענו שגם בזה סובר שמואל שבעל על דעת קידושין הראשונים, ואין אומרים שיודע שאין קידושי קטנה כלום ובעל לשם קידושין).

מעשה בקטנה שהתקדשה בקטנותה, ואחר שגדלה הושיבה באפריון, ובא אחר וקדשה, ולא הצריכו חכמים גט מהשני - לרב פפא משום שהראשון בעלה אחר שגדלה וקנאה מדאורייתא, לרב אשי גם כשלא בעלה, כיון שעשה השני שלא כהוגן אפקעינהו רבנן לקידושין מיניה, ואפילו אם קידשה בביאה עשו רבנן לבעילתו בעילת זנות.

הלכה כרבי אליעזר שאחות גדולה שנפלה ליבום לפני בעל אחות הקטנה מלמדים הקטנה למאן כדי שיוכל לייבם אחותה.

מי שהיה נשוי לשתי יתומות קטנות ומת - ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה. קטנה וחרשת - אין ביאת אחת מהן

פוטרת צרתה. פקחת וחרשת - ביאת הפקחת פוטרת החרשת, ביאת החרשת אין פוטרת הפקחת. גדולה וקטנה - ביאת הגדולה פוטרת הקטנה, ביאת הקטנה אין פוטרת הגדולה.

דף ק"י ע"ב

מי שהיה נשוי לשתי חרשות - ביאתה של אחת מהן פוטרת צרתה, אבל אינו בנות חליצה שאין ראויות לקריאה, ורבה רצה לומר שהיינו דווקא בקדשה שהיא פקחת ואח"כ נתחרשה, אבל חרשת מעיקרא כשם שכנסה הראשון ברמיזה כך יוצאת מיבם בחליצה ברמיזה, וסותרו דבריו ממשנה.

נתחרשה אשתו יכול להוציאה בגט - שאין צריך דעת האשה בגט, פקחת ונשתטית - תקנו חכמים שלא יגרשה כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר, אבל בנתחרשה לא תקנו שיודעת לשמור את עצמה. נתחרש הוא או נשתטה - לא יוציא, שכיון שקידש כשהיה בן דעת אין יכול לגרש ברמיזה.

מי שהיה נשוי לקטנה ולחרשת ומת אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה - לרב אדא בר אבהו ורב חנא חתנו היינו דווקא כשנפלה מאחיו פקח, שאין יודעים האם היה לו נח יותר בקטנה שעתידה לבא לכלל דעת, או בחרשת שהיא בת ביאה, אבל נפלו מאחיו החרש בודאי היה נח לו בחרשת שהיא בת ביאה ובת מינו, ולכן ביאת החרשת פוטרת הקטנה ולהיפך לא. לרב נחמן - אפילו נפלו מאחיו החרש הרי זה ספק במי היה לו נח יותר, ואין ביאת אחת פוטרת השניה.

יום שישי פרשת בא - ג' שבט תשע"ה

דף ק"י ע"א

שתי יבמות אחת חרשת ואחת קטנה אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה, ולרב תקנתם היא: החרשת אינה בת חליצה ולכן יכנס אותה ויוציאה בגט, והקטנה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ.

מדברי המשניות ודברי רב הנ"ל יש ללמוד גדר נשואי חרשת וקטנה - חרשת קנויה ומשוויירת, וקטנה ספק קנויה. שאם שתיהן קנויות ומשוויירות - מדוע שנינו במשנתנו שאין ביאת אחת מהן פוטרת את צרתה. ואם שתיהן ספק קנויות - מדוע שנינו שאם יבם אחת מהן וחזר ובא על השניה נפסלה הראשונה, והרי ממה נפשך, אם הראשונה קנויה שוב אין ביאת השניה פוסלתה, ואם אינה קנויה לו הרי אין השניה צרתה אלא סתם נכרית ואין פוסלתה. ואם החרשת ספק קנויה והקטנה קנויה ומשוויירת - מדוע אמר רב שיכנסו החרשת ויגרשה, ולמה לא תשאר תחתיו, שאין לחליצת הקטנה כשתגדל לפסול עליו החרשת שהרי או שהיא קנויה לו לגמרי ולא שייך עוד חליצה או שהיא נכרית. אלא בהכרח שחרשת קנויה ומשוחררת וקטנה ספק קנויה, ולכן חליצת הקטנה פוסלת עליו את החרשת, שמא הקטנה קנויה לגמרי ואין ביאת החרשת שהיא קנויה משוויירת פוטרת זיקתה, וחליצת הקטנה חליצה גמורה היא.

לא אמר רב שהתקנה היא שייבם הקטנה ותשאר תחתיו, שבין אם היא קנויה לו ובין אם אינה קנויה אלא נכרית אין החרשת יכולה לפסלה עליו - שאם יעשה כן לא יהא דרך להתיר החרשת, שמא אין הקטנה קנויה לו וחיבת החרשת ביבום, ואינה בת חליצה, ולייבמה אי אפשר שמא הקטנה קנויה וחל היבום ואסור לייבם השניה.

שני אחים נשואים שתי אחיות אחת קטנה ואחת חרשת: מת בעלה של קטנה - בעל החרשת מוציא אשתו בגט, שהקטנה ספק קנויה לאחיו לגמרי, והחרשת קנויה ומשוויירת ואינה יכולה להפקיע זיקת אחותה, והרי היא ספק אחות זקוקתו, והקטנה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ. מת בעלה של חרשת - בעל הקטנה מוציא אשתו בגט, שמא אינה קנויה לו לדחות אחותה מיבום ואסורה עליו משום אחות זקוקתו, והחרשת אסורה לעולם, שאי אפשר לכונסה שמא אחות גרושתו היא משום ספק דקטנה, וכיון שהיא חרשת לאו בת חליצה היא. עבר ובא על החרשת - נותן לה גט ומותרת לשוק, שממה נפשך, אם הקטנה קנויה אין החרשת זקוקה ליבום שהיא אחות אשתו, ואם אין הקטנה קנויה הרי יבם את החרשת בביאתו.

היה נשוי לקטנה וחרשת ומת, ובא יבם על הקטנה וחזר הוא או אחיו ובא על החרשת נאסרו שתיהן עליו, ותקנתן - חרשת

יוצאת בגט, וקטנה צריכה גם חליצה כשתגדל. והיינו לדעת חכמים שביאה פסולה אינה פוטרת הזיקה, ולכן אף שבאופן זה ביאת הקטנה ביאה כשרה היא ואינה צריכה חליצה, גזרו אטו להיפך, שבא על החרשת ואח"כ על הקטנה, שאם הקטנה קנויה לו אינה נפטרת בביאת החרשת - שאינה קנויה לו לגמרי, ולא בביאת עצמה - שביאה פסולה היא, ולכך צריכה חליצה. אבל לרבי נחמיה שביאה פסולה פוטרת - בין אם בא על הקטנה ואח"כ על החרשת ובין להיפך, פטורה הקטנה מחליצה.

דף קי"א ע"ב

היה נשוי לשתי יתומות קטנות או לשתי חרשות ומת, ובא יבם על הראשונה וחזר הוא או אחיו ובא על השניה - לא פסל בביאתו את הראשונה, שאם הקטנה קנויה לאחיו הרי הראשונה היא אשתו, ואם לא הייתה קנויה לאחיו הרי שתיהן נכריות אצלו. וכן הדין בשתי חרשות, ששתיהן שוות.

היה נשוי לקטנה וחרשת ומת, בא יבם על החרשת וחזר הוא או אחיו ובא על הקטנה - פסל את החרשת, שמא קנויה הקטנה, וקנין החרשת הרי משוויירת, וגזרו מטעם זה גם באופן שבא על הקטנה וחזר הוא או אחיו ובא על החרשת שפסל את הקטנה אע"פ שממה נפשך היא מותרת שאו קנויה לגמרי ובביאתה פקעה הזיקה ואין ביאת השניה פוסלתה, או אינה אשת אחיו.

היה נשוי לפקחת וחרשת ומת, בא יבם על הפקחת וחזר הוא או אחיו ובא על החרשת - לא פסל את הפקחת, בא על החרשת ואח"כ על הפקחת פסל את החרשת.

היה נשוי לגדולה וקטנה ומת, בא יבם על הגדולה וחזר הוא או אחיו ובא על הקטנה - לא פסל את הגדולה. בא על הקטנה ואח"כ על הגדולה - פסל את הקטנה, לרבי אלעזר מלמדים הקטנה שתמאן בו שיוכל לקיים הגדולה, וכן הלכה.

קטן וקטנה - לרבי מאיר לא חולצין ולא מתייבמין שמא ימצאו סריס או איילונית, לחכמים מותרים ביבום שאין חוששים למיעוט, והגם דכתיב 'להקים לאחיו שם' וקטן אינו מוליד - לאביו שנאמר 'יבמה יבא עליה' אפילו כל דהוא, לרבי - אילו אסור לקטן לייבם עד שיגדל, א"כ אף אחר שיגדל יהא אסור, שכל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה 'יבמה יבא עליה' הרי היא כאשת אח שיש לה בנים ושוב אינה מותרת, ואין לומר שאכן אם היה קטן בשעת נפילה שוב אינו מייבם לעולם שהרי נאמר 'כי ישבו אחים יחדיו' ומשמע כל אח ואפילו הוא בן יום אחד.

לרבי מאיר שקטן וקטנה אסורים ביבום היינו דווקא גדולה לקטן או קטנה לגדול, כיון שיש כאן ביאת איסור לאחד מהם, אבל קטן לקטנה אפילו אינם בני יבום אין מונעים אותו מלייבם, שקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו (ראה להלן קי"ד).

הנודרת הנאה מיבמה בחיי בעלה - כופים אותו שיחלוץ לה. נדרה לאחר מיתת בעלה - רק מבקשים הימנו שיחלוץ לה, וכן הדין אם נתכוונה לאסור יבמתה עליה אפילו נדרה בחיי בעלה.

יבמה שאמרה בתוך ל' יום משכנסה היבם לא נבעלתי והוא אומר בעלתי ודייך בגט - כופים אותו לחלוץ, שעד ל' יום מוקים אנפשיה, טענה כן לאחר ל' יום - הוא נאמן, אך היא אסורה בלא חליצה דשויה לנפשה חתיכה דאיסורא, ומבקשים הימנו שיחלוץ לה.

מה ששינינו שעד ל' יום נאמנת לטעון לא נבעלתי שעד אז מוקים איניש אנפשיה, לרבי יוחנן היינו רק לרבי מאיר הסובר שטענת בתולים היא עד ל' יום, אבל לרבי יוסי הסובר שאם נסתרה נאמן רק לאלתר (ואם לא נסתרה נאמן אפילו לאחר כמה שנים) גם כאן אינה נאמנת, לרבה - מודה רבי יוסי ביבמה שבוש ממנה דמוקים אנפשיה ונאמנת עד ל' יום, ורק בארוסה שלבו גס בה לא מוקים אנפשיה ואינו נאמן.

שבת קודש פרשת בא - ד' שבט תשע"ה

דף קי"ב ע"א

מה ששינינו במשנה שיבמה שאמרה בתוך ל' יום לא נבעלתי כופים את יבמה שיחלוץ לה, היינו כשנתן לה גט (בין גט גמור ובין גט לזיקתו) ופסלה מיבום, אבל אם לא נתן לה גט כופים אותו לייבם. שינינו בברייתא שאם אמר היבם אחר ל' יום שכבר בעלה והיא

אומרת לא נבעלתי אף על פי שחזר ואמר לא בעלתי צריכה גט וחליצה, לרב אמי - מדובר שכבר נתן לה גט, שאם לא כן כופים אותו לייבם, וכוונת הברייתא שצריכה חליצה בנוסף לגט שכבר נתן, ו'אף על פי' היינו שאף שחזר בו מדבריו הראשונים אין כופים אותו לחלוץ רק מבקשים, שמאחר שכבר עברו ל' יום סומכים על דיבורו הראשון שכבר בעל. לרב אשי - מדובר שנתן לה בתחילה גט לזיקתו ופסלה מיבום, ואף על פי שחזר ואמר לא בעלתי אין די בחליצה לחוד, אלא צריך ליתן לה גט גמור כיון שאמר בתחילה שבעלה.

צרת יבמה שאמרה לא נבעלתי - אף שבתוך ל' יום כופין את יבמה לחלוץ לה, צרתה מותרת גם קודם חליצה, ואינה נאסרת ע"י דברי צרתה, שחזקה הכונס את האשה בועל לאלתר.

בראשונה היו אומרים ג' נשים יוצאות ונוטלות כתובה, אשת כהן האומרת טמאה אני לך באונס, השמים ביני לבינך שאינך נוקק לי ואין עד להוכיח בין שנינו, נטולה אני מן היהודים מדאסרה עצמה על כל העולם מוכיחה שתשמיש קשה לה. חזרו לומר שכדי שלא תהא אשה נותנת עיניה באחר, האומרת טמאה אני לך - תביא ראיה לדבריה, שמים ביני לבינך - יבקשו מהבעל שינהג בה מנהג יפה, נטולה אני מן היהודים - יפר חלקו ותהא נטולה משאר היהודים.

אשה האומרת בחיי בעלה נטולה אני מן היהודים - לרב מותרת ליבם, שאינה מעלה על דעתה שימות בעלה ותפול לפני יבם (אף אם אין לה בנים), ולא נתכוונה לאסור עצמה אלא על אלו שמותרים לה אחר שיגרשה בעלה, לשמואל אסורה עליו, שמעלה על דעתה שימות בעלה ותפול לפניו. והוכיחו מהמשנה כדעת רב. **הדרן עלך פרק בית שמאי**

דף קי"ב ע"ב

פרק ארבעה עשר - חרש שנשא

חרש וחרשת תיקנו להם חכמים נשואין - שדרכם להיות שלום ביניהם, ומתקיימת תקנת חכמים.

שוטה שנשא אשה ומת אשתו פטורה מן החליצה ומן היבום אפילו מדרבנן - שלא תיקנו חכמים לשוטים נשואין, שאין נשואיהן מתקיימים, שאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת.

קטן לא תקנו לו חכמים נשואין - שסופו להיות גדול ולהגיע לכלל נשואין. קטנה יתומה - אע"פ שסופה להיות גדולה ולהגיע לכלל נשואין תיקנו לה חכמים נשואין, כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר. חרש שנשא פקחת ופקח שנשא חרשת - אם רצה מוציאה בגט, שכשם שכנסה ברמיזה כך מוציאה.

פקח שנשא פקחת ונתחרשה - אע"פ שקידושיה קידושין גמורים יכול להוציאה בגט, וכן אם נתקדשה על ידי אביה בקטנותה, שבגט אין צריך דעת האשה, אבל אם נשתתית לא יוציאה מדרבנן שלא ינהגו בה מנהג הפקר. נתחרש או נשתטה הוא - לא יוציאה, שהאיש מוציא לרצונו וצריך דעתו. ורבי יוחנן בן גורי טען שכשם שהאיש אינו מוציא כשנעשה אינו בר דעת כך גם האשה אין יוצאת כשנעשית אינה בר דעת.

ב' אחים חרשים נשואים לב' אחיות חרשות או פקחות, או אחת פקחת ואחת חרשת, וכן ב' אחיות חרשות נשואות לב' אחין פקחין או חרשין או אחד פקח ואחד חרש - כשמת אחד מהם פטורה אשתו מן החליצה ומן היבום, כיון שקידושי שניהן שוים שהבעל או האשה חרשים, קידושי אשתו מפקיעים הזיקה משום אחות אשתו. ואם לא היו אחיות - תתייבם ולא תחלוץ שאין חליצה בחרש וחרשת, ואם רצה מוציאה אח"כ בגט.

ב' אחין אחד חרש ואחד פקח נשואים לב' אחיות פקחות, מת החרש - תצא היבמה משום אחות אשה, מת הפקח - מוציאה אשתו בגט, שזיקת אחותה הבאה מכח קידושין גמורים אוסרתה עליו, ואין בכח קידושי אשתו לדחותה משום אחות אשה, ואשת אחיו אסורה לעולם שחרש אינו יכול לחלוץ ואינו יכול לכונסה משום שהיא אחות אשתו דרבנן.

ב' אחין פקחין נשואים לב' אחיות אחת חרשת ואחת פקחת, מת בעל החרשת - תצא היבמה משום אחות אשה, מת בעל הפקחת - בעל החרשת מוציא אשתו בגט משום אחות זקוקתו דרבנן,

ואשת אחיו מוציא בחליצה.

ב' אחין נשואין לב' אחיות פקח לפקחת וחרש לחרשת, מת חרש - החרשת תצא משום אחות אשה, מת פקח - החרש מוציא אשתו בגט, ואשת אחיו אסורה לעולם.

ב' אחין אחד חרש ואחד פקח נשואין לב' נכריות פקחות, מת חרש - הפקחת או חולצת או מתייבמת, מת הפקח - החרש כונסה ואינו מוציא לעולם, שאין גיטו ברמיזה יכול להפקיע זיקת אחיו הראשון דאורייתא.

ב' אחין פקחים נשואין ב' נכריות אחת פקחת ואחת חרשת, מת בעל החרשת - כונסה היבם ואם רצה יכול להוציא אה"כ בגט, מת בעל הפקחת - בעל החרשת חולץ או מייבם.

ב' אחין נשואין לב' נכריות פקח לפקחת וחרש לחרשת, מת חרש - הפקח כונסה ואם רצה מגרשה אה"כ, מת הפקח - החרש כונסה ואינו מוציא לעולם, שאין גיטו ברמיזה יכול להפקיע זיקת אחיו הראשון דאורייתא.

רק בנשואי קטנה דרבנן יכולה למאן, אבל בנשואי חרשת דרבנן לא - שאם תוכל למאן ימנעו מלנשאה הואיל ולעולם יכולה למאן, אבל בקטנה שיש גבול עד מתי יכולה למאן לא ימנעו.

יום ראשון פרשת בשלח - ה' שבט תשע"ה

דף קי"ג ע"א

יתומה קטנה בת ישראל שנישאת לכהן אוכלת בתרומה דרבנן, אבל חרשת בת ישראל שנישאת לכהן אינה אוכלת אפילו בתרומה דרבנן, גזירה שמא יאכיל חרש בחרשת, והגם שאין לאוסרה וכדין קטן אוכל נבילות גזירה שמא יחליפו ויתירו גם חרש בפקחת בתרומה דאורייתא שיש בה חיוב מיתה.

הממאנת והשניה ואילונית אין להן כתובה, ממאנת - שיצאה ממנו בעל כרחו, שניה - קנסוה חכמים, אילונית - שהיא מקח טעות.

חרש ושוטה שנישאו פקחות אע"פ שנתפקח החרש ונשתפה השוטה אין להן עליהם כלום, שאף שתיקנו נשואין לחרש לא תיקנו לה כתובה, שיותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא, ואם רצו לקיימן אחר שנתפקחו יש להן כתובה מנה, ואם ב"ד השיאום וכתבו לה כתובה על נכסיו חייב, שאילו רצה שפחה לשמשו היו קונין לו מממונו ק"ז בזה שיש לו גם אשה וגם שפחה.

פקח שנשא חרשת או שוטה אין חייבים הכתובה, ולא תיקנו לחרשת כתובה כדי שלא ימנעו מלישא אותה (אבל בקטנה תיקנו, שלא ימנעו עקב כך כיון דאתיא לכלל דעת), אבל אם כתב לה אפילו מאה מנה כתובה קיימת מפני שרצה לזוק בנכסיו.

חמשה לא יתרמו ואם תרמו אין תרומתן תרומה - חרש, שוטה, קטן, התורם שאינו שלו בלא ציווי הבעלים, עכו"ם שתרם של ישראל אפילו ברשותו דבעינן שיהא השליח בן ברית, ולרבי אלעזר תרומת חרש לא תצא לחולין מפני שהוא ספק בר דעת.

ללישנא קמא אמר רב חייא בר אשי בשם שמואל שאשת חרש אין חייבין עליה אשם תלוי, ושני דרכים בגמרא בטעמו: א. כחכמים שודאי אין לו דעת ואין קידושיו קידושין, ב. כרבי אלעזר שספק קידושין הם, אלא שלחיוב אשם תלוי צריך חתיכה משתי חתיכות (ודלא כרבי אלעזר הסובר שצריך). ללישנא בתרא אמר שחייבין עליה אשם תלוי, והיינו כרבי אלעזר שספק בר דעת הוא, ואין צריך חתיכה משני חתיכות לחיוב אשם תלוי.

דף קי"ג ע"ב

רב אשי הסתפק בדעת רבי אלעזר הסובר שתרומת חרש ספק קדושה - אם פשוט לו שחרש יש לו דעת מועטת וספיקו הוא אם אותו דעת היא צלולה, או שהוא עתים חלים ודעתו צלולה ועתים שוטה, ונפק"מ אם מוציא אשתו בגט, שלחכמים מוציא ששכשם שכונסה ברמיזה כן מוציא ברמיזה, ולרבי אלעזר - לצד הראשון מוציא, אבל לצד השני אינו מוציא, שמא בשעת קידושין הייתה דעתו צלולה ובשעת הגט לא.

שוטה שאינה יודעת לשמור גיטה דבר תורה אינה מתגרשת - שנאמר 'ונתן בידה' זו שיש לה יד לגרש עצמה, או שנאמר 'ושלחה מביתו' שמשלחה ואינה חוזרת. יש לה יד לשמור גיטה ולא לשמור את עצמה - אינה מתגרשת מדרבנן, שלא ינהגו בה מנהג הפקר.

לרבי יוחנן בן גורי כשם שחרש אינו יכול לגרש כך חרשת אינה יכולה להתגרש, לחכמים חרש אינו יכול לגרש דבעינן דעתו, משא"כ חרשת דלא בעינן דעת האשה.

אמר לעדים 'ראו גט זה שאני נותן', ואמר לה 'כנסו שטר חוב זה' - הרי זו מגורשת, ולמדין כן מעדותו של רבי יוחנן בן גודגדא שחרשת שקיבל אביה קידושין יוצאת בגט הרי שאין צריך דעתה, ואין אומרים שבזה שקרא לגט שטר חוב ביטלו - מדלא ביטלו לפני העדים.

יום שני פרשת בשלח - ו' שבט תשע"ה

דף קי"ד ע"א

קטן העובר איסור דרבנן - לכו"ע אין ב"ד מצווים להפרישו. איסור דאורייתא - לרבי פדת אין מצווים, ולכן התיר להנהיג תינוקות במקום שאיבד המפתח, שאם ימצאוהו יביאום לו מרשות הרבים לרשות היחיד, ורבי יוחנן הסתפק האם גם באיסור דאורייתא אין מצווים.

עכו"ם שבא לכבות בשבת - אסור לומר לו 'כבה', אך גם אין צריך לומר לו 'אל תכבה', שאין שבייתו מוטלת עליהם, אבל קטן הבא לכבות אומרים לו 'אל תכבה' מפני ששבייתו מוטלת עליהם, והיינו גם לסובר קטן אוכל נבלות אין ב"ד מצווין להפרישו, שקטן עושה על דעת אביו שרואה שנוח לו בכך והרי זה כאילו מצוהו לעשות, אבל עכו"ם עושה על דעת עצמו שמתכוין להנאתו ליטול שכר.

יונק תינוק והולך מעובדת כוכבים ומבהמה טמאה, וכן מותר להניקו בשבת גם בלי אומדנא אם יכול להמתין עד מוצאי שבת, שסתם קטן מסוכן הוא שאם לא ינק ימות בצמא, אבל גדול צריך אומדנא האם הוא מסוכן בלא זה.

יונק הוא מפרק כלאחר יד ואסור מדרבנן, לאבא שאול מותר ביו"ט במקום צער אף שלא במקום סכנה, שבאיסור לאו דיו"ט לא גזרו רבנן במקום צער.

'לא תאכלום' האמור בשרצים והיתור 'כל נפש מכם לא תאכל דם' ואמור ואמרת' האמור בטומאת כהנים - להזהיר הגדולים על הקטנים שלא יאכילום או יכשילום באיסור בידים (איסור ספייה). והוצרכו שלשתם: אילו השמיענו רק בשרצים - חמורים שאסורים במשהו ולא ידענו דם שאסור ברביעית, ואם רק בדם - חמור שיש בו כרת ולא ידענו שרצים, ואם רק שני אלו - שאיסורם שוה בכל ולא ידענו טומאת כהנים, ואם רק טומאת כהנים - שאני כהנים שריבה בהם מצוות יתרות.

דף קי"ד ע"ב

שני אחים נשואים לשתי אחיות, ונפלה אחת מהן ליבום, והיבם או היבמה חרשת שפטורים מן המצוות - אף שלסובר שאין בית דין מצווים להפריש קטן אוכל נבילות אין מצווים להפריש חרש וחרשת מאיסור אחות אשה, כיון שאחד מהם פיקח ובר חיובא מצווים להפרישם. ואם מת פקח בעל הפקחת ונפלה ליבום לפני החרש בעל החרשת צריך להוציא אשתו בגט, אע"פ ששניהם חרשים ואין ב"ד מצווים להפרישם גזרו שצריך לגרשה שלא יטעו לומר שמה שלא גירשה הוא משום שקידושיה דחו זיקת אחותה, ויבאו להתיר אחותה לשוק.

הדרן עלך פרק חרש

פרק חמשה עשר - האשה שלום

האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ושלוה בעולם וביניהם, ובאה ואמרה מת בעלי - תנשא או תתיבם, ולרבי יהודה אינה נאמנת אלא אם כן באה בוכה ובגדיה קרועין. אבל אם יש מלחמה בעולם או שלום בעולם וקטטה ביניהם - אינה נאמנת.

הטעם שאינה נאמנת כשיש מלחמה בעולם - שאומרת מת מאומד לבה (בדדמי) אף שלא ראתה בבירור, שסוברת שכיון שכולם נהרגו ודאי גם היא נהרגה, ואף אם ממתנת לראות מה יהיה עמו לפעמים רואה שירו בו חץ או רומח וסוברת שמת ובאמת אפשר שחבשוהו ונתרפא.

אמרה מת בעלי ברעבון - מעיקרא סבר רבא שאין חוששים דאמרה בדדמי, ולבסוף סבר שיש לחוש בדדמי, ואדרבה דינה

חמור מזו שאמרה מת בעלי במלחמה, ששם אם אמרה מת על מטתו נאמנת, וברעבון אינה נאמנת אלא כשאמרה מת וקברתיו. מפולת ושילוח חוששים ועקרבים - כמלחמה, דאמרה בדדמי. דבר מחלוקת אם חוששים שאמרה בדדמי.

יום שלישי פרשת בשלח - ז' שבט תשע"ה

דף קט"ו ע"א

לא ידענו שיש מלחמה בעולם אלא על פיה ואומרת שמת בעלה במלחמה - ספק בגמרא אם מאמינים לה במיגו שהייתה יכולה לומר שלום בעולם, או כיון שאין חוששים שמשקרת אלא החשש הוא שאומרת בדדמי לא שייך להאמינה במיגו.

אמרה: עישנו עלינו את הבית ואת המערה, הוא מת ואני נצלת - אינה נאמנת, ואפילו אם נאמר שבהחזיקה היא במלחמה נאמנת, שאני הכא שאפשר שברחה ולא המתינה עד שמת, ואומרים לה שאפשר שכשם שאת נצלת בנס כך גם הוא.

אמרה שנפלו עלינו עכו"ם ולסטים והוא מת ואני נצלת - נאמנת, אפילו אם אינה נאמנת כשהיא מחזיקה מלחמה, דהיינו רק במלחמה גדולה שהיא בורחת ואומרת בדדמי, אבל במלחמה קטנה אינה בורחת אלא ממתנת לראות מה יהיה עם בעלה, שאין האשה מתיירה מלסטים הואיל וכלי זיינה עליה (שאינו הורגה - כדי לבא עליה).

מעשה באשה שצעקה בשעה שנשרף בית חופתה - ראו שבעלי נשרף, ומצאו איש שרוף ועוד יד של איש אחר, לרב חייא בר אבין אינה מותרת, שחוששים שמא האיש השרוף הוא אדם אחר שבא להציל, והיד היא של בעלה שנפלה ממנו, ומחמת המום התבייש וברח, לרבא כיון שצעקה וגם ראו איש הנשרף נאמנת.

מלחמה בעולם ועד אחד מעיד שמת בעלה - ספק בגמרא אם מותרת, שאם נאמנות עד אחד היא משום שהוא מילתא דעבידא לאיגלווי - גם כאן נאמן, אך אם סומכים על עד אחד רק משום שהיא דייקא ומנסבא - במלחמה לא דייקי ואין להתירה.

דף קט"ו ע"ב

אף שיש עדים כשרים שטבע במים שאין להם סוף אין מתירין אשתו - שמא צף מתחת המים ויצא, אך אם מעידים שהוציאו אותנו מן המים וראהו מיד והכירוהו על פי סימנים מתירים אשתו אפילו ע"פ עדות נשים.

תבע המפקיד שומשמים שהפקיד אצלו, ואמר שהיו כך וכך והיו מונחים בחבית, ואמר הנפקד כבר לקחת שלך ואתן המונחים אצלי הם שלי - רב חסדא סבר שהמפקיד נאמן כמו שהעדים נאמנים לומר ע"פ סימנים שזהו בעלה שמת ואין חוששים שהוא איש אחר, ורבא סבר שכמות השומשומים אינה סימן, שמא הזדמנה אותה כמות לנפקד.

מצא כלי וכתוב עליו ק' - מה שבתוכו הקדש, מ' - מעשר, ד' - דימוע (חולין ותרומה שנתערבו), ט' - טבל, ת' - תרומה, שכך היו כותבים בשעת הסכנה, ולא חיישינן שמא פינן שאם פינן היה מוחק האות. לרבי יוסי - אפילו כתוב עליו 'תרומה' הרי הפירות שבתוכו חולין, שהולכים אחר הרוב, ואומרים ששנה שעברה היתה בו תרומה, ושכח למחוק הכתב, או השאירו כדי שיבדלו מהפירות מאחר שיחשבו שהם תרומה.

שלחו מאספמיא שמת יצחק ריש גלותא בן אחותו של רב ביבי שהלך מקורטבא לאספמיא - לאביי חוששים שמא יש עוד אחד מאותו עיר באותו שם אף שלא הוחזק שיש עוד אחד, לרבא אין חוששים כל שלא הוחזק.

יום רביעי פרשת בשלח - ה' שבט תשע"ה

דף קט"ז ע"א

המוציא שטר חוב על אחרים - אפילו לאביי אין חוששים שמא השטר אינו שלו אף שהוחזק שיש עוד אנשי העיר ששמו כשמו הכתוב בשטר, שאין חוששים שנפל ממי ששמו כשמו - שבני אדם זהירים בשטרותיהן, ואין חוששים שהוא פקדון בידו ממי ששמו כשמו - שבודאי לא יפקיד אצלו, ואין חוששים שמא מסר לו להקנות לו ועדיין לא קנה מידו - שאותיות נקנות במסירה. מצאו גט בסורא שכתוב בו שנכתב בסורא ושם הבעל הוא ענן בר

חייא מנהרדעא, ובדקו מסורא עד נהרדעא ולא מצאו ענן בר חייא מלבד בעלה של זו שטוענת שנתגרשה מבעלה בגט זה אלא אחד שהעידו עדים שהיה עמם בנהרדעא ביום כתיבת הגט - לאביי הגם דבעלמא חיישינן לאחר ששמו כשמו הכא לא חיישינן, כיון שבדקו ולא מצאו אלא את זה שלא היה בסורא ביום כתיבת הגט, לרבא הגם דבעלמא לא חיישינן למי ששמו כשמו הכא חוששינן, כיון שהוחזק שיש עוד אחד, ואף שהיה בנהרדעא שמה הלך עם גמלא פרחא לסורא, או קפץ ע"י שם, או שמא מסר לעדים שיכתבו הגט כשהוא היה בנהרדעא והם הלכו כתבוהו בסורא, שהעדים צריכים לכתוב מקום כתיבת הגט ולא מקום שנמסר להם הציווי מהבעל.

במחלוקת האמוראים במפקיד התובע שומשום והנפקד אומר שכבר לקוחם ואלו אחרים אם חיישינן שמא פינן והן אחרים - רב יימר פסק שלא חיישינן, ורבינא פסק שחיישינן, וכן הלכה.

בזמן שיש קטטה ביניהם אין האשה נאמנת לומר מת בעלי - היינו שאמרה 'גרשתי בפני פלוני ופלוני', ושאלנום ואמרו לא היו דברים מעולם, אבל אם אומרת לבעלה 'גרש אותי' אין זו קטטה, שכולן אומרות כך בשעת כעסן, ואם אמרה לבעלה 'גרשתי' הרי נאמנת שגירשה, שחזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה, ושוב אין צריכה להעיד שמת כדי שיתירוהו.

דף קט"ז ע"ב

הטעם שאינה נאמנת לומר שמת בעלה כשיש קטטה ביניהם - נחלקו אם הוא משום שמחמת השנאה מתכוונת לאסור עצמה עליו, או שהטעם הוא שמתוך השנאה אומרת בדדמי, ונפק"מ כשהבעל הרגיל הקטטה, שאינה משקרת משום כך אבל אומרת בדדמי.

עד אחד המעיד שמת בעלה כשיש קטטה ביניהם - ספק בגמרא אם נאמן, שאם הטעם שעד אחד נאמן לומר מת בעלה הוא משום שהוא מילתא דעבידא לגלווי - נאמן, ואם הטעם הוא משום שסומכים על האשה דדייקא ומנסבא - אינו נאמן, שכיון שיש קטטה ביניהם לא דייקא.

המעשה שמחמתו נתנו נאמנות לאשה לומר מת בעלי - שהלכו י' בני אדם בסוף ימי קציר חטין לקצור חטין, ונשך נחש אחד מהן ומת, ובאה אשתו והודיעה לב"ד ומצאו כדבריה. בתחלה נחלקו בזה, שבית הלל סברו שאינה נאמנת רק בכעין מעשה שהיה, והיינו רק באותה מדינה דשכיחי אינשי ויראה לשקר, ולבית שמאי נאמנת אפילו ממדינה למדינה אחרת, כיון דשכיחי שיירות יראה לשקר, וחזרו בית הלל להורות כבית שמאי.

מעשה באדם שהיה מעביר מי ואפר חטאת בירדן ובספינה, ונמצא כזית מן המת תחוב בקרקעית הספינה, באותה שעה אמרו לא ישא אדם מי ואפר חטאת ויעבירם בירדן ובספינה, לרבי חנניא בן עקיבא בספינה וירדן דווקא גזרו, לחכמים גם בשאר נהרות, ואף אסור לעמוד בצד זה של נהר ולזרוק לצד אחר, ולא ישיטם על פני המים, ולא ירכיבם ע"ג בהמה או ע"ג חבירו בתוך המים אלא אם כן היו רגליו של זה הנושאם נוגעות בקרקע, אבל מעבירם על הגשר שאינו דומה לספינה שהוא כקרקע והולך עליו ברגליו.

מחלוקת רבי חנניא בן עקיבא וחכמים בגזירת העברת מי ואפר חטאת על גבי נהר באופן אחר מהמעשה שהיה אינה תלויה במחלוקת בית שמאי ובית הלל (קודם חזרה) אם האמינו אשה שמת בעלה רק כעין מעשה שהיה - שאפשר שבית הלל התירו רק כעין מעשה שהיה משום שדווקא באופן זה יראה לשקר אבל בהעברת מי ואפר חטאת לא בעינן דווקא כעין מעשה שהיה, ואפשר שבית שמאי התירו בכל אופן משום שטעם ההיתר הוא דדייקא ומנסבא וזה שייך בכל אופן, אבל בהעברת מי ואפר חטאת שגזרו משום מעשה לא אסרו רק כעין מעשה שהיה.

יום המישי פרשת בשלח - ט' שבט תשע"ה

דף קי"ז ע"א

אשה האומרת מת בעלי - לבית שמאי תנשא ותטול כתובה, שאם התרנו ערוה חמורה ק"ו ממון הקל, לבית הלל תנשא ולא תטול כתובה, כשם שאין האחים נכנסים לנחלתו על פיה שלממון צריך שני עדים, אמרו להם בית שמאי מספר כתובה נלמד שכל שהיא נשאת לאחר נוטלת כתובה, וחזרו בית הלל להורות כבית שמאי.

נתייבמה על פיה נכנס יבם לנחלה על פיה - שנאמר 'יקום על שם אחיו' והרי קם.

אמרה: 'מת בעלי התירוני להנשא' - מתירים אותה להנשא ונותנים לה כתובה. 'מת בעלי תנו לי כתובתי' - אף להנשא אין מתירין אותה. 'התירוני להנשא ותנו לי כתובתי' - ספק בגמרא, האם עיקר דעתה הוא על הנשואין ומה שתובעת כתובה משום דכל מילי דאית ליה לאיניש אומר לב"ד ויש להאמינה, או לא. ולפי הצד שעיקר דעתה לנישואין ומתירין אותה יש להסתפק מה הדין באומרת 'תנו לי כתובתי והתירוני להנשא' האם עיקר דעתה על כתובתה ואסורה, או עיקר דעתה על נשואין והקדימה לתבוע כתובה שסברה שבכך תלוי התרתה.

הכל נאמנים להעידה חוץ מהנשים ששונאות זו את זו: חמותה - שאומרת זו תירש כל יגיעי ועמלי, בת חמותה - שאומרת זו תירש כל עמל אבי ואמי ואני ידחה, צרתה, יבמתה - יראה שמא תהא צרתה, בת בעלה - שאשת הבעל באה במקום אמה ואוכלת כל עמלה.

חמש נשים שאינן נאמנות להעיד שמת בעלה נאמנות להביא גיטה מחוץ לארץ ולהעיד בפני נכתב ונחתם - מפני שסומכים על כתב הגט המוכיח שגירשה.

בת חמיה שאינה בת חמותה - ספק בגמרא אם היא בכלל פסול בת חמותה, ששונאת אותה מפני שאוכלת ירושת אביה, או דווקא בת חמותה שונאת אותה מחמת אמה השונאת אותה.

אשת אב והכלה פסולות להעיד מפני ששונאות זו את זו - לחכמים שנאמר 'מים הפנים לפני כן לב האדם לאדם', וכיון שבת הבעל שונאת אשת האב וחמותה שונאת כלתה כך גם להיפך. ולרבי יהודה הפסוק מדבר בדברי תורה שלפי פנים ולב שאתה נותן לתורה לבך עומד לך להעמיד גירסא (וראה פירוש נוסף ברש"י), אלא הטעם שכלה שונאת חמותה שהיא מגלה לבנה מעשי אשתו, ואשת אב שונאת בת הבעל משום שמגלה לאביה מעשי אשתו.

דף קי"ז ע"ב

אמרה מת בעלי ואחר כך מת חמי - תנשא ותטול כתובתה וחמותה אסורה, ואף שכבר אינה חמותה חוששים שמא גם בעלה לא מת ומתכוונת לקלקלה עכשיו משום הדברים הרעים שתדבר לבנו עליה כשיחזור ממדינת הים.

חמותה הבאה לאחר מכאן (אם יבמה) - ספק בגמרא אם היא חוששת שמא ימות בעלה של זו ורוצה לקלקלה מעכשיו כדי שלא תפול לפני בנה ליבום, ואין להוכיח מהמעשה הקודם שחוששת לצער העתיד, ששם כבר הרגישה צער זה ושנאה ישנה יש לה עליה.

עד אומר מת והתירוה להנשא, ובא אחד ואמר לא מת - לא תצא מהיתרה הראשון, שכל מקום שהאמינה התורה עד אחד הרי הוא חשוב כשניים.

עד אחר כשר אומר מת ונישאת ובאו שני עדים כשרים ואמרו לא מת - תצא, באו שני עדים פסולים ואמרו לא מת - ללישנא קמא אליבא דרבי נחמיה תצא, שכל מקום שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דעות, ללישנא בתרא כיון שהתירוה על פי עד אחד כשר הרי הוא כשנים ואין עדים פסולים נאמנים כנגדו ולא תצא מהיתרה הראשון, ורק אם התירוה על פי עד פסול אז הולכין אחר רוב דעות.

שני עדים פסולים אומרים מת ואחד אומר לא מת - אע"פ שלא נשאת תנשא, שהולכים בפסולים אחר רוב דעות גם לקולא.

יום שישי פרשת בשלח - י' שבט תשע"ה

דף קי"ח ע"א

שתי צרות הבאות ממדינת הים, אחת אומרת מת בעלי וצרתה אומרת נהרג - לרבי מאיר הואיל ומכחישות זו את זו לא ינשא, לרבי יהודה ורבי שמעון ינשא הואיל ושניהן מודות שאינן קיים.

אחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת - זו שאומרת מת תנשא ותטול כתובתה וזו שאומרת לא מת לא תנשא ולא תטול כתובתה, לרבי אלעזר היינו דווקא לשיטת רבי יהודה ורבי שמעון הנ"ל, אבל לרבי מאיר הואיל ומכחישות זו את זו שניהן לא ינשא, לרבי יוחנן גם לרבי מאיר תנשא שאין צרתה נאמנת להכחיש בטענת 'לא מת'. והוכיחו כדעת רבי אלעזר מסיפא דמתניתין.

החידוש באחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת שזו שאומרת לא מת לא תנשא - שלא תאמר שדווקא בשותקת אינה מותרת על פי עדות צרתה, אבל במכחישת אותה מותרת, שיש לומר שבאמת מת ואומרת לא מת כדי לצער צרתה שלא תנשא ואף שמקלקלת גם את עצמה על דרך הכתוב 'תמות נפשי עם פלשתים'.

עד אומר מת וקודם שהתירוה בא עד אחר ואומר לא מת - לא תנשא.

האשה שאמרה מת בעלי תנשא ותטול כתובתה ואינה נאמנת להתיר צרתה, ואם צרתה בת ישראל שנשאת לכהן - לרבי טרפון אוכלת בתרומה, שהואיל ואין צרתה נאמנת להשיאה אינה נאמנת לפוסלה, לרבי עקיבא אינה אוכלת בתרומה, שחוששים לדברי הצרה לחומרא, והלכה כרבי טרפון.

רבי טרפון ורבי עקיבא נחלקו אם נפסלת מאכילת תרומה בין כשמעידה עליה ועל צרתה ובין כשהיא מעידה עליה ועל חמותה, והשמיענו כשמעידה על צרתה שאף ששנאתה מחמת צער גופה סובר רבי עקיבא שחוששים לדבריה ואסורה בתרומה, והשמיענו כשמעידה על חמותה שאף שצעה מחמת דברים בעלמא סובר רבי טרפון שאין חוששים לדבריה.

דף קי"ח ע"ב

קידש אחת מחמש נשים ואין יודע איזו קידש וכל אחת אומרת אותי קידש - נותן גט לכל אחת, וכתובה - לרבי טרפון מניחה ביניהן ומסתלק, לרבי עקיבא נותן לכל אחת. לתנא קמא נחלקו רק בקידש בכסף או שטר, אבל אם קידש בביאה כיון שעבר עבירה דרבנן מודה רבי טרפון שנותן כתובה לכל אחת, לרבי שמעון בן אלעזר - המחלוקת היא דווקא בבעל, אבל אם רק קידש בכסף או שטר גם לרבי עקיבא מניח כתובה ביניהן.

גזל אחד מחמש ואינו יודע מאיזה מהן גזל וכל אחד אומר אותי גזל - לת"ק גם לרבי טרפון צריך לשלם לכל אחד כיון שעבר עבירה, לרבי שמעון בן אלעזר - לרבי טרפון מניח גזילה ביניהם ומסתלק, ולרבי עקיבא משלם לכל אחד.

לקח מקח מאחד מחמשה ואין יודע מי וכל חד תובעו: לת"ק - לרבי טרפון מניח דמי המקח ביניהם, לרבי עקיבא משלם לכל אחד. לרבי שמעון בן אלעזר - כיון שלא עשה איסור לכו"ע מניח דמי המקח ביניהם.

תנא דמתניתין שהביא מחלוקת רבי טרפון ורבי עקיבא בקידש אחת מחמש נשים ובגזל אחד מחמשה - כרבי שמעון בן אלעזר, שסובר שנחלקו רק כשעשה איסור, ו'קידש' היינו בעל, והשמיענו בקידש שאף שעבר רק איסור דרבנן קנס רבי עקיבא, ובגזל השמיענו שאף שעבר איסור דאורייתא לא קנס רבי טרפון.

האשה שהלכה עם בעלה למדינת הים בחזקת שהיא מותרת לשוק אם ימות - כגון שהלכה עם בנה, או שלא היה לה בן אך לא היה לבעלה אחים, ובאה ואמרה מת בעלי ואח"כ מת בני, או נולד לבעלי אח וזאת האח - מותרת לשוק, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. אבל אם אומרת שמת בני ואח"כ מת בעלי ואני חייבת ביבום - אינה נאמנת להתייבם, וחוששים לדבריה וחולצת ולא מתייבמת.

הלכה עם בעלה למדינת הים בחזקת שהיא חייבת ביבום אם ימות, ובאה ואמרה נולד לי בן במדינת הים ומת בעלי ואח"כ מת בני - אינה נאמנת להתיר עצמה לשוק, וחוששים לדבריה וחולצת ולא מתייבמת.

הלכה עם בעלה ויבמה ואמרה מת יבמי - אינה נאמנת, שאין האשה נאמנת לומר מת יבמי שתנשא לשוק, ולא מתה אחותי שתנשא לבעל אחותה, ואין האיש נאמן לומר מת אחי שייבם את אשתו, ולא מתה אשתי שישא אחותה.

המזכה גט לאשתו אינה מגורשת - שאין חבים לאדם אלא בפניו. זיכה לה כדי לפוטרה מלהתייבם לאחיו - הרי זה ספק אם זכות הוא לה שלפעמים שונאת היבם, או אם חובה היא שלפעמים אוהבת אותו, ולכן היא ספק מגורשת, וכשמת בעלה תחלוץ ולא תתייבם.

המזכה גט לאשתו כשיש קטטה ביניהם - אינה מגורשת, שחוב הוא לה, שאשה רוצה להיות נשואה אפילו לבעל שיש לה עמו קטטה, ואף שהוא גוף כנמלה או שאומנתו מאוסה או שיש שמץ פסול במשפחתו היא מתגאה בו, שכולן מזנות ותולות בבעליהן.

הדרן עלך האשה שלום